

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Keizerspark (Wingene, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020G283
Juli - Augustus 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie.....	11
1.3.1	Methode.....	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	11
1.3.4	Archeologische indicatoren.....	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie.....	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	25
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	25
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	29
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	30
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	34
1.5	Synthese.....	37
2	Bibliografie.....	39

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 7: Schematische doorsnede van de cuesta's in centraal West-Vlaanderen (Bron: De Moor, G. 1997, p.10).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op een kaart van de heerlijkheid het Houweelsche met zicht op het dorp Wingene, 1710 (Bron: NGI Cartesius).	30
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	32

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1883 (Bron: NGI Cartesius).	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	36

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek..... 7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens. 17

1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Wingene
	Deelgemeente	/
	Postcode	8750
	Adres	Oude Bruggestraat 7,9,11,13 /Gemeenteplein 1/ Keizerstraat 12 8750 Wingene
	Toponiem	Keizerspark
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 73284$ $Y_{\min} = 194565$ $X_{\max} = 73609$ $Y_{\max} = 194790$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Wingene, Afdeling 1, Sectie F, zie figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het project is volgens het definitief vastgesteld RUP Centrum Wingene gelegen in een projectzone voor gemeenschapsvoorzieningen. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 2,29 ha; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Keizerspark Wingene werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

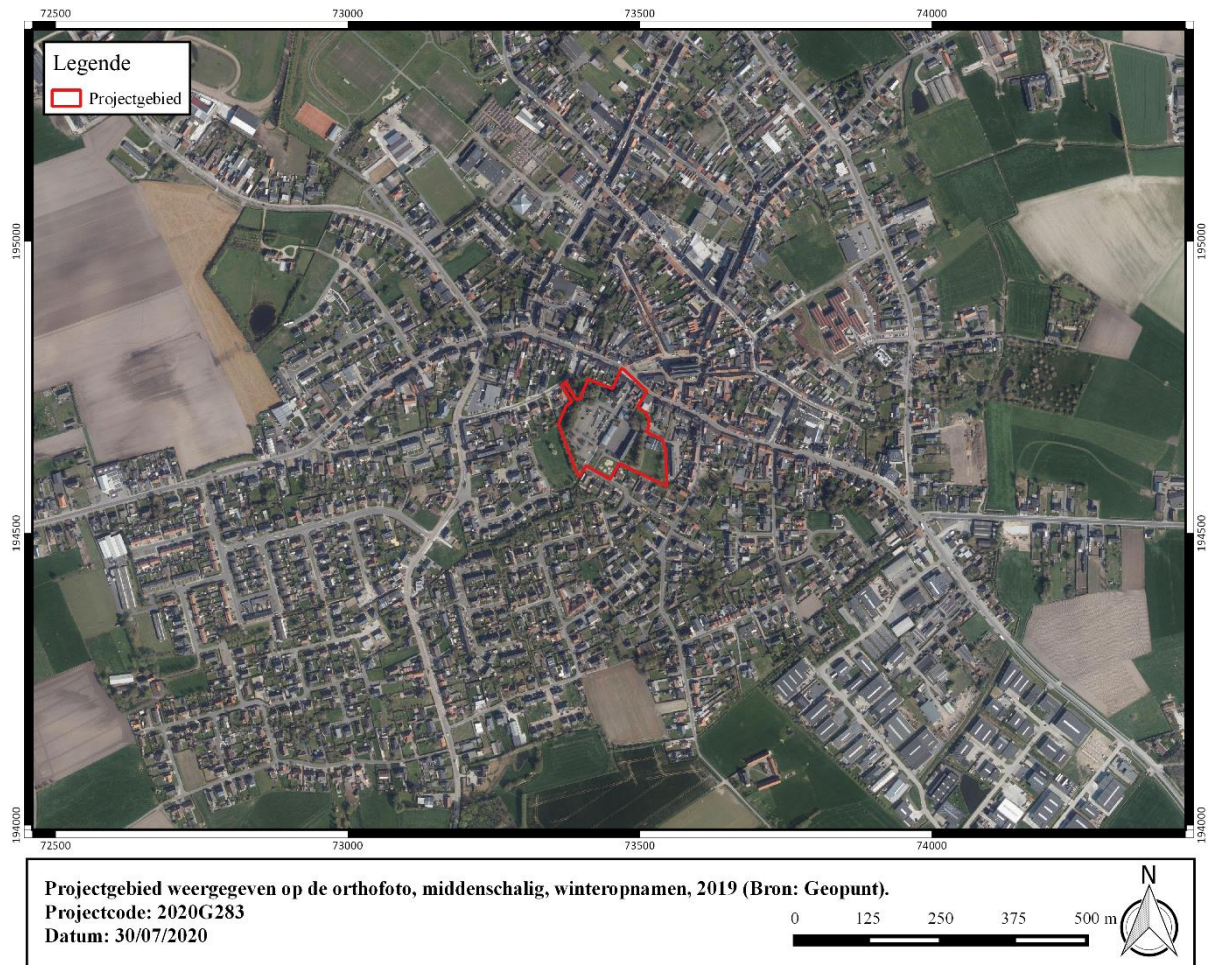
Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Wingene, in de provincie West-Vlaanderen. Wingene ligt ca. 20 km ten zuidoosten van Brugge. Wingene grenst ten noorden aan Oostkamp, ten oosten aan Ruiselede, ten zuiden aan Tielt en ten westen aan Zwevezele. Het projectgebied bevindt zich midden in de dorpskern van Wingene en wordt ontsloten door oude hoofdassen zoals de Oude Bruggestraat en de Galgenstraat. Rond de projectsite ligt een ruim aantal woningen langsheen de Keizerstraat, de Galgenstraat en de Wyncom.

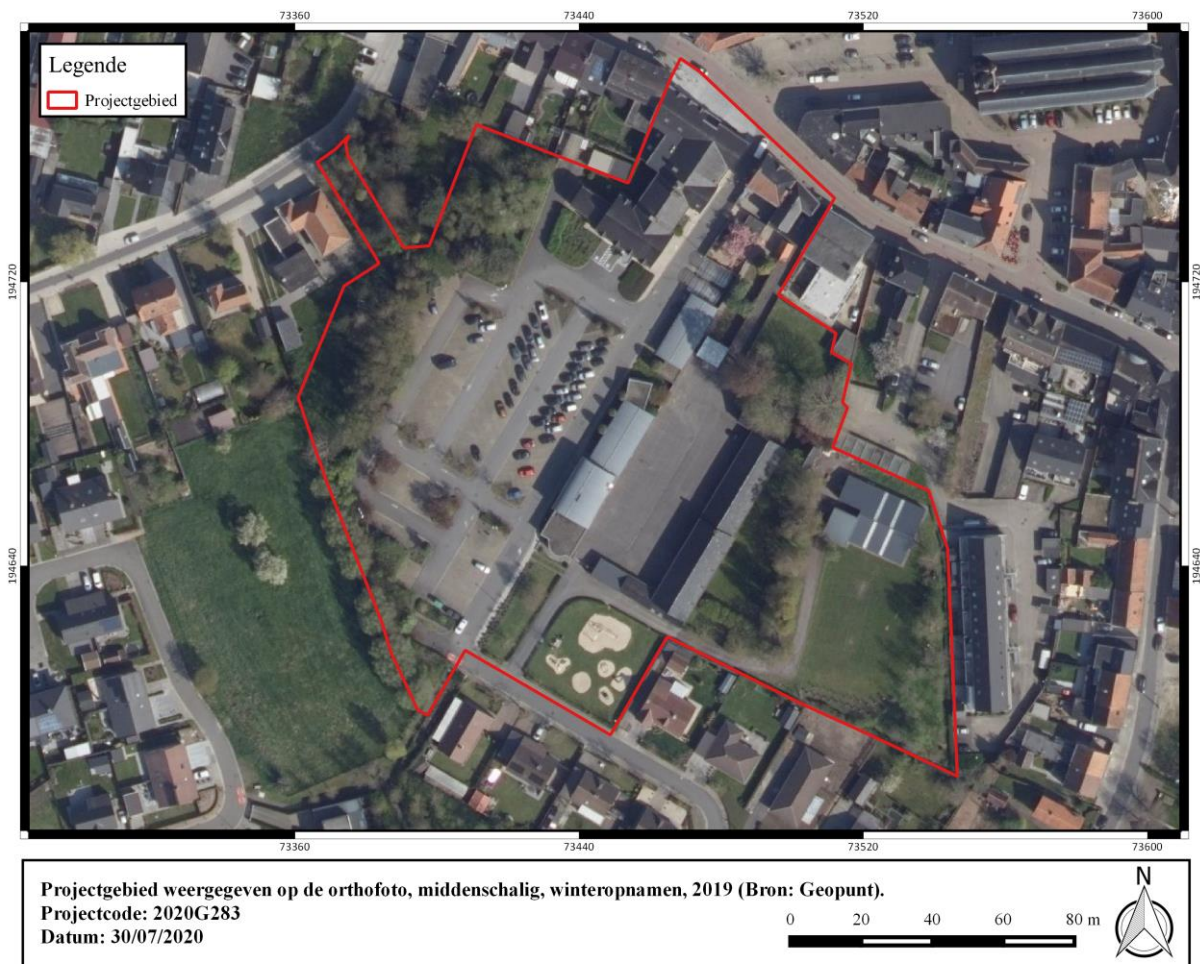

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 2,92 ha. Op heden is ca. 3180 m² van het terrein bebouwd. Een groot deel van het terrein is verhard in de vorm van wegenis, paadjes en parkeergelegenheid. Het overige terreindeel is in gebruik als grasland. Verspreid over het terrein komt vegetatie voor in de vorm van bomen. In het zuidelijk deel van het plangebied situeert zich een speelruimte.

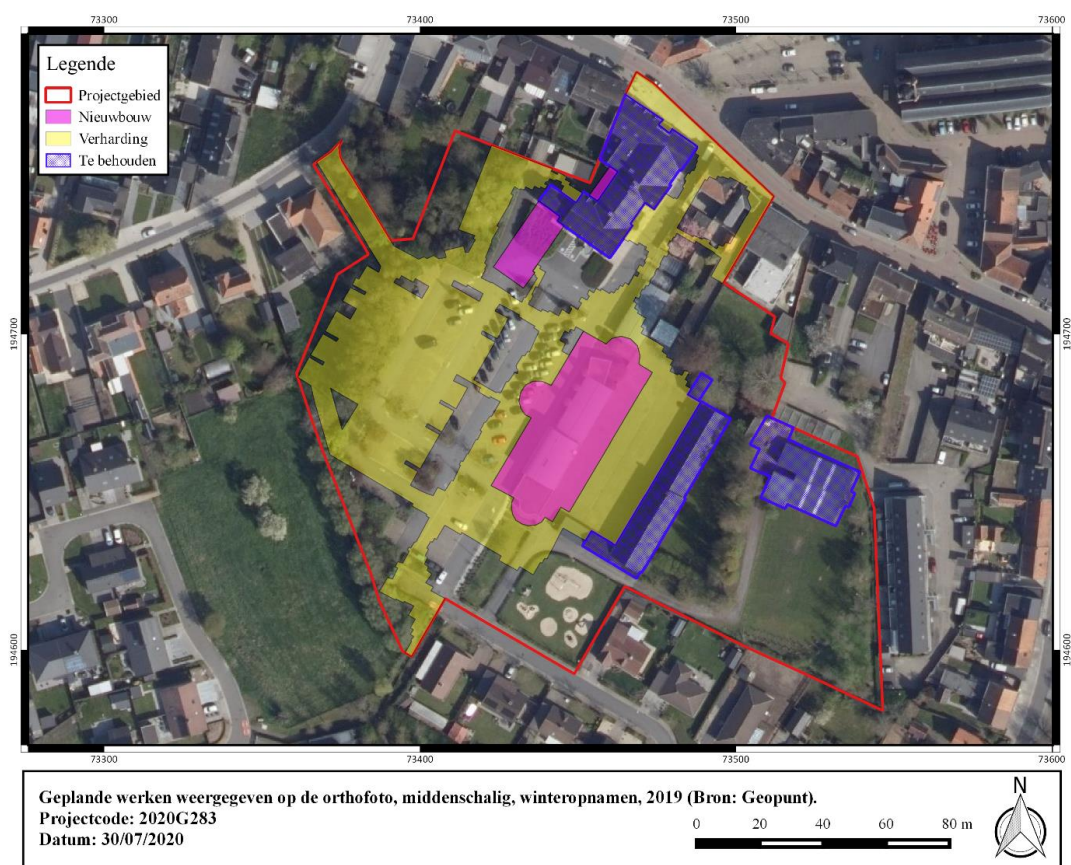
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

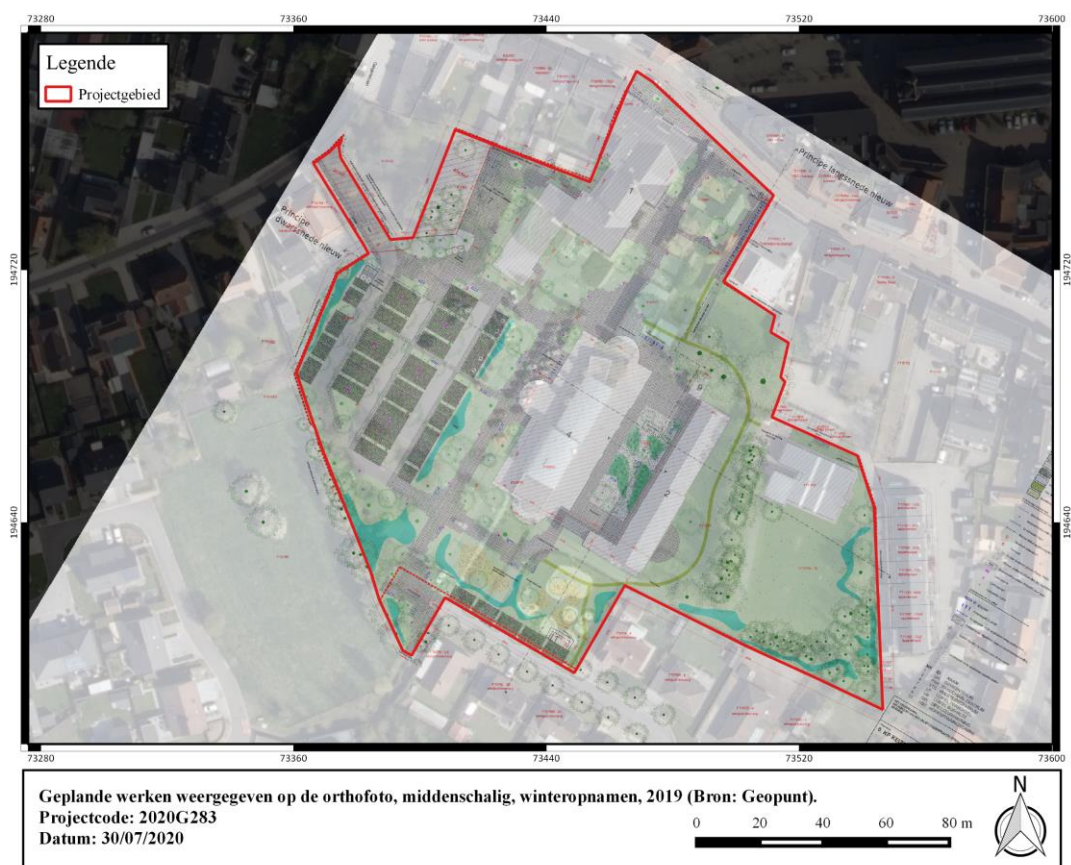
De opdrachtgever plant de nieuwbouw van een vrijetijdscentrum en de verbouwing van het gemeentehuis te Wingene. Het omliggende terrein wordt volledig opnieuw aangelegd als 'het Keizerspark'. Een deel van het bestaande gebouwenbestand en verharding (gecombineerde oppervlakte 2380 m²) blijft behouden. Concreet hebben de geplande werken betrekking op de volgende werken:

- De uitbreiding van het bestaande gemeentehuis over een gecombineerde oppervlakte van ca. 310 m². De inkom wordt verplaatst naar de langse gevel, op een centraler gelegen plek in het nieuwe Keizerspark, en komt zo mooi tussen de publieke functies en de backoffice in te liggen. Voor het nieuwbouwgedeelte wordt gewerkt met sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv) en een vloerplaat (ca. 50 cm-mv).
- Na het slopen van de bestaande bibliotheek en aanhorende bijvolumes voorziet de opdrachtgever een gloednieuw vrijetijdscentrum over een oppervlakte van 1600 m², dat heel wat functies bevat. Dit gebouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv) en een vloerplaat (ca. 50 cm-mv). Het gebouw wordt niet onderkelderd. Er zal wel een liftput moeten uitgegraven worden.
- Op de projectsite wordt een volledig gescheiden rioleringsstelsel gerealiseerd.
- Buitenaanleg: de opdrachtgever poogt vooreerst de bestaande site te ontpitten van wat overbodig is, en daardoor de bestaande, gefragmenteerde groene ruimte terug betekenis te geven. Doel van het project is de realisatie van een nieuwe continu doorlopende, open groene ruimte met als naam 'het Keizerspark'. De overbodige verharding wordt integraal uitgebroken. Nadien wordt nieuwe verharding gerealiseerd. Centraal doorheen de site wordt een fiets- en wandelas voorzien. Deze as verbindt het gemeentehuis en het vrijetijdscentrum aan het Keizerspark. Er wordt gewerkt met een subtiële overgang tussen verhard en groen. Aan of dichtbij de as worden in totaal 126 publieke fietsenstallingen voorzien. Naast de as wordt een parking uitgewerkt met maximale aandacht voor een groen karakter. Zowel de waterdoorlatende verharding met grasvoegen in de parkeervakken als het bomenbeeld zorgen hiervoor. Het specifieke wegprofiel en de ontsluitingspaden zorgen voor een duidelijke en aangename zachte verbinding met de centrale as. Dicht bij de centrale as, en dus aan de ingang van Gemeentehuis en Vrijetijdscentrum, bevinden zich de parkeerplaatsen voor mindervaliden en een mogelijkheid voor kiss & ride. Er worden in totaal 115 parkeerplaatsen voorzien. De nieuwe verharding wordt aangelegd over een oppervlakte van **ca. 9413 m²**. Voor de aanleg van deze verharding dient een bodemingreep gerekend te worden van ca. 40-50 cm-mv. De rest van het terrein wordt ingericht als groenzone. Waar mogelijk wordt het groen gemaximaliseerd en wordt verder gewerkt op het bestaande. De reeds aanwezige gazonzones en bestaande solitaire bomen worden behouden en verder uitgebreid. Voor de groenaanleg zal de bodemingreep dus max. ca. 15 cm-mv bedragen.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Pittem (Formatie van Gentbrugge) Lid van Egem (Formatie van Tielt)
Quartair	Type 1
Bodemtypes	OB, Sdh, Eep
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	23.0 – 23.8 m TAW
Hydrografie	Bekken van de Brugse Polders, deelbekken Rivierbeek.

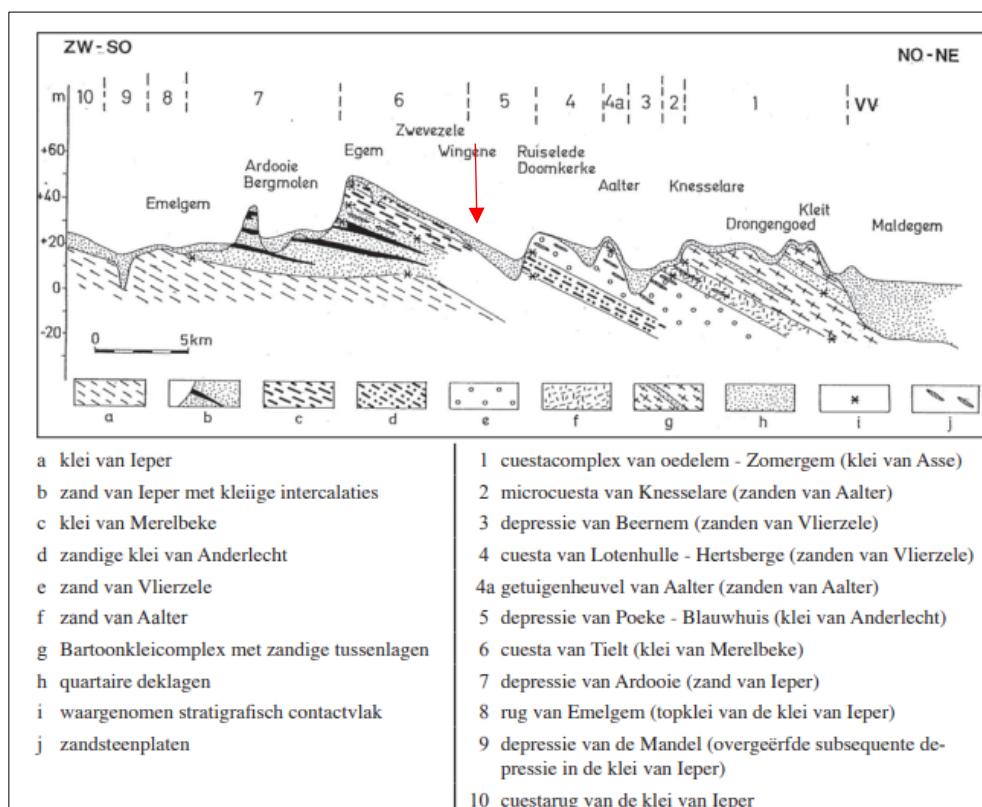
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei.

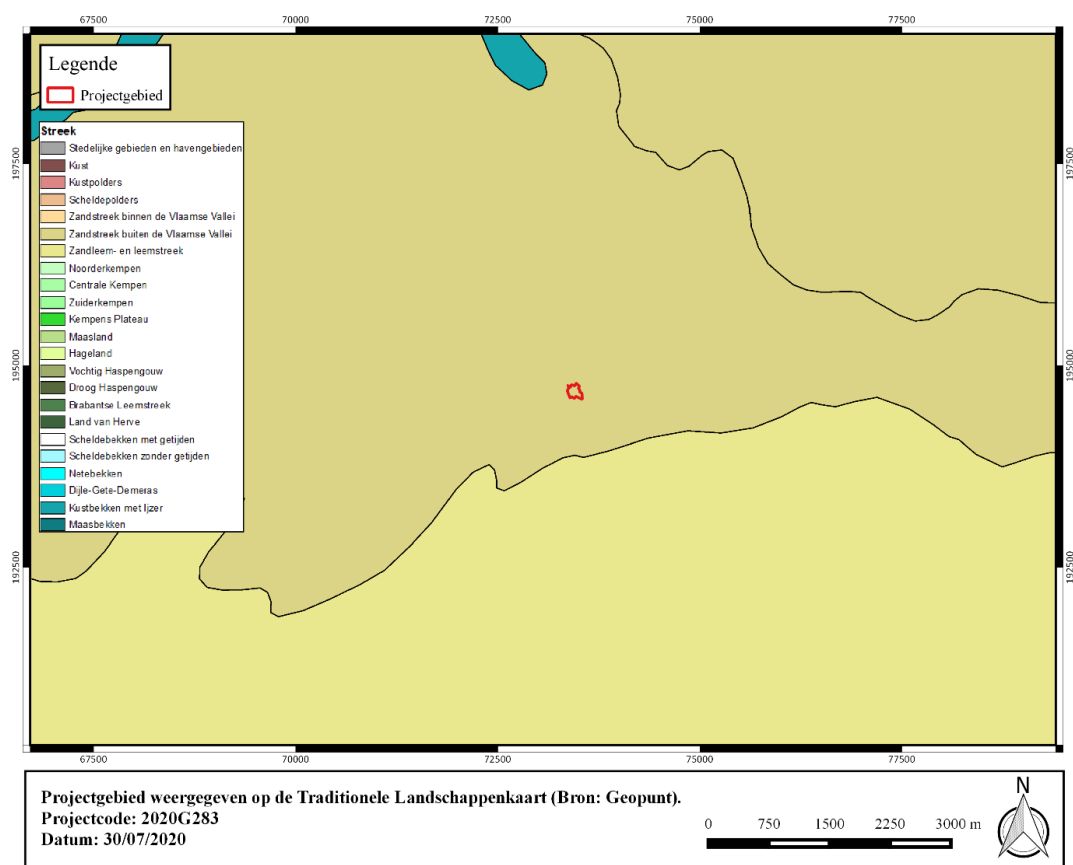
Het terrein is gelegen in het interfluviale heuvelland ten westen van het Leiedal, ook wel het cuetalandschap van centraal West-Vlaanderen genoemd. Dit landschap kenmerkt zich door brede westnoordwest-oostzuidoost georiënteerde cuetaruggen die elkaar scheiden via brede subseque dalen. Elke cuesta bevat steile zuidflanken en lichter hallende noordflanken. Het plangebied zelf is gelegen op een noordelijke uitloper van de cuesta van Tielt. Ca. 500 meter ten oosten van het plangebied wordt de cuesta ingesneden door de beekvallei van de Steenbeek-Ringbeek die ten noorden uitloopt in de depressie van de Oude Blauwhuisbeek.

Het lokaal hoogtemodel lokaliseert het plangebied op een hoogte tussen de 23.0 en 23.8 m TAW, mogelijk is het terrein in het verleden deels geëgaliseerd om het geschikt te maken voor bewoning. Welke impact eventuele reliëfwijzigingen gehad hebben op het bodemarchief is op basis van de gekende waarden niet te achterhalen.

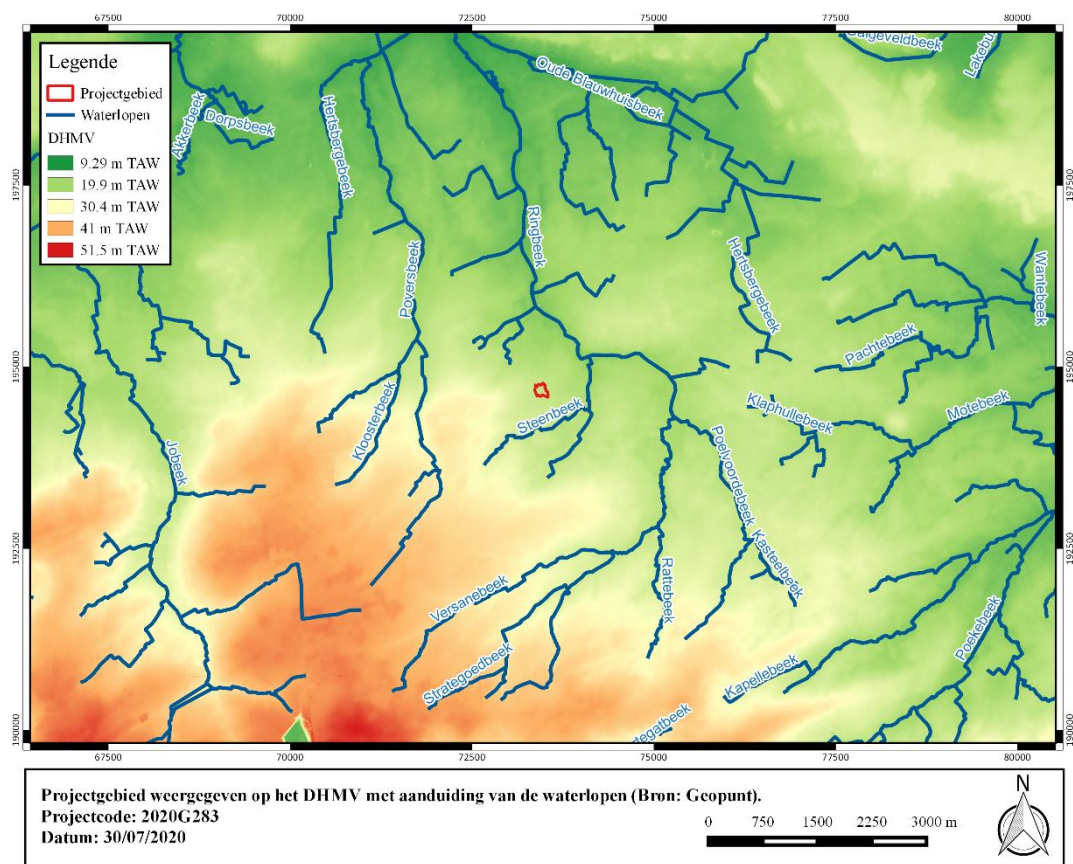
Hydrografisch is het plangebied gelegen in het bekken van de Brugse Polders, deelbekken Rivierbeek.

Figuur 7: Schematische doorsnede van de cuesta's in centraal West-Vlaanderen (Bron: De Moor, G. 1997, p.10).

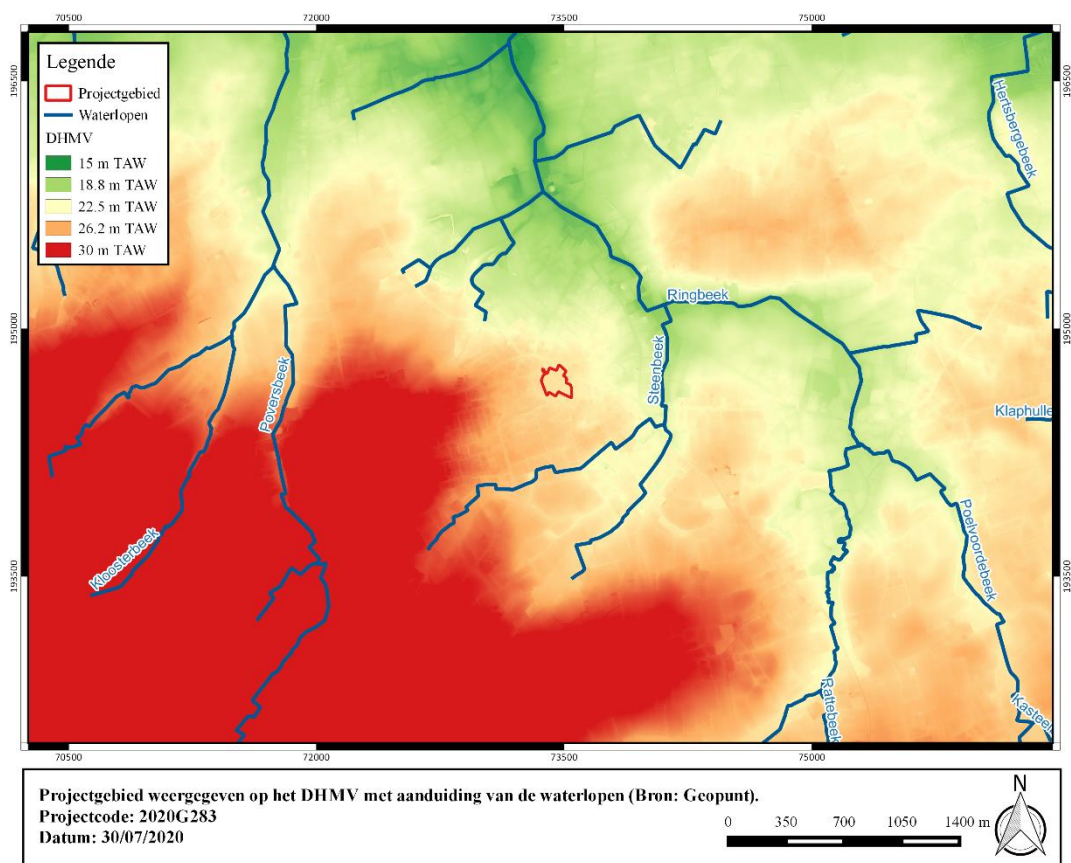

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

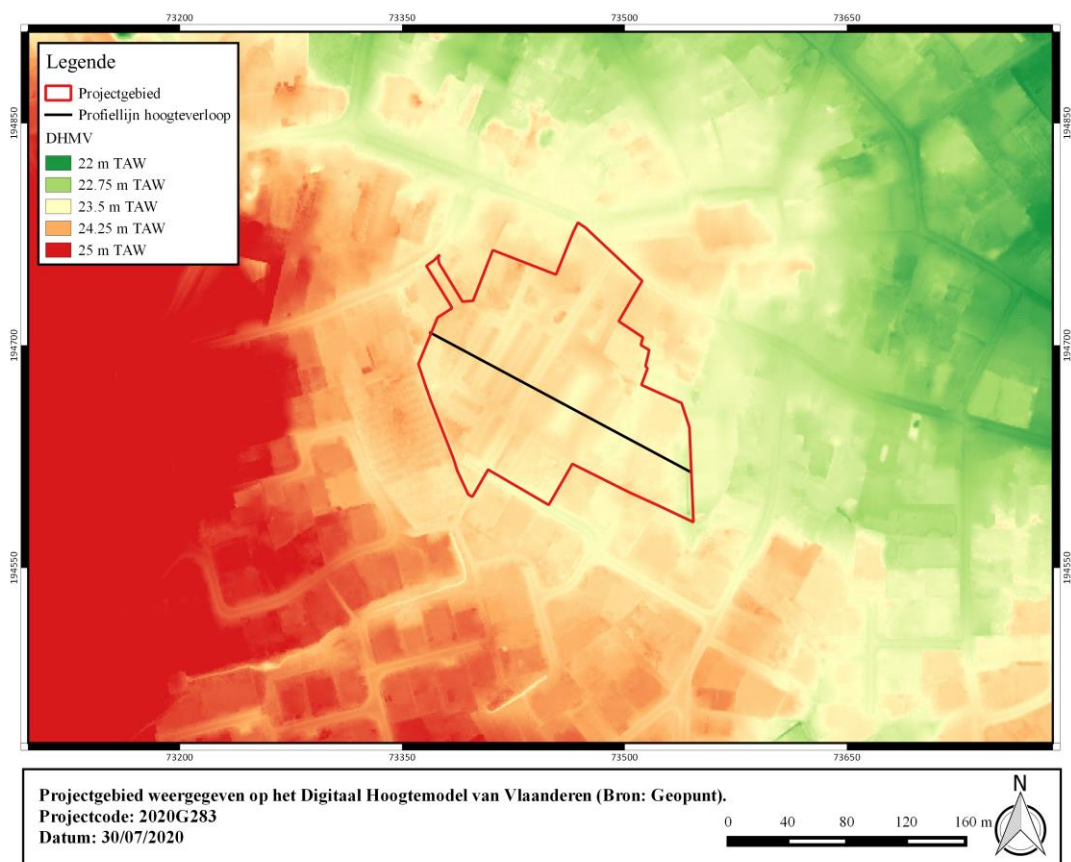

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

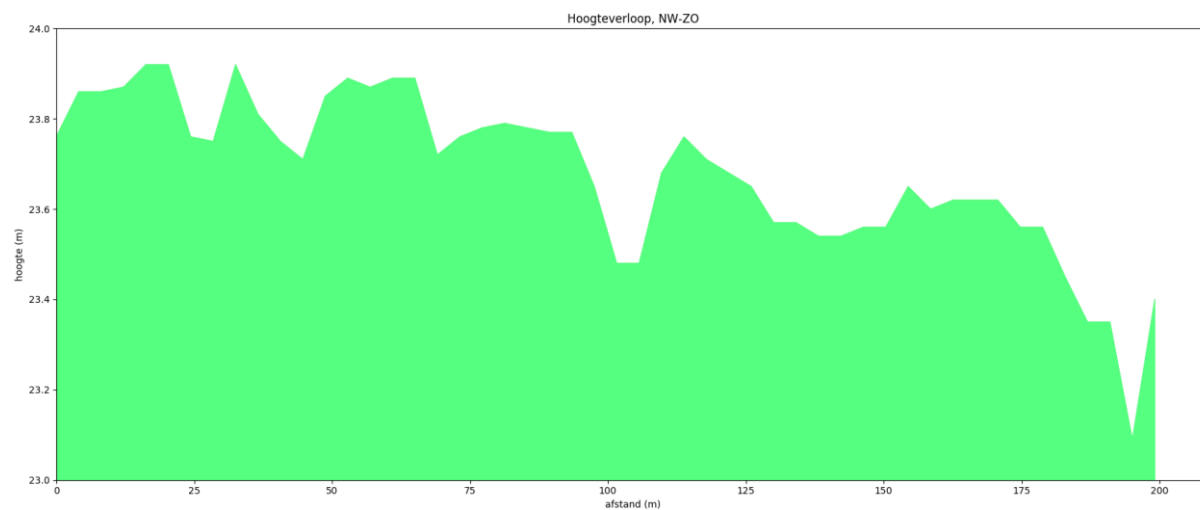

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

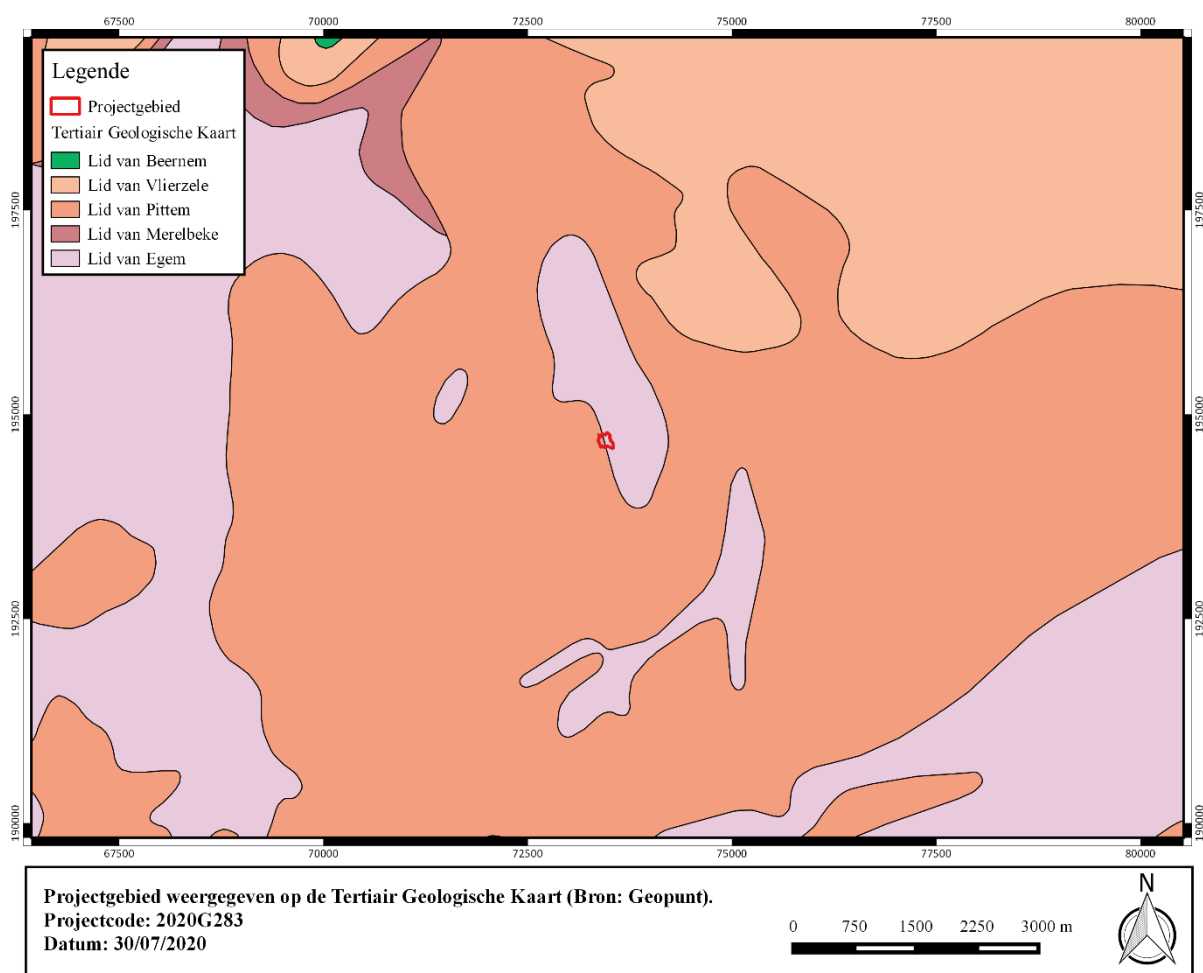
1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Pittem (Formatie van Gentbrugge)**. De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het Lid van Pittem bestaat uit een afwisseling van dunne laagjes kleiig-zandig grof silt en glauconiethoudend kleiig-siltig fijn zand. De laminae zijn dikwijls gebioturbeerd. Er komen getijdegeulen voor in het sediment wat in de intertidale zone is afgezet. Plaatselijk komen zandsteenbanken met opalcement voor (veldstenen).

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Egem (Formatie van Tielt)**. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

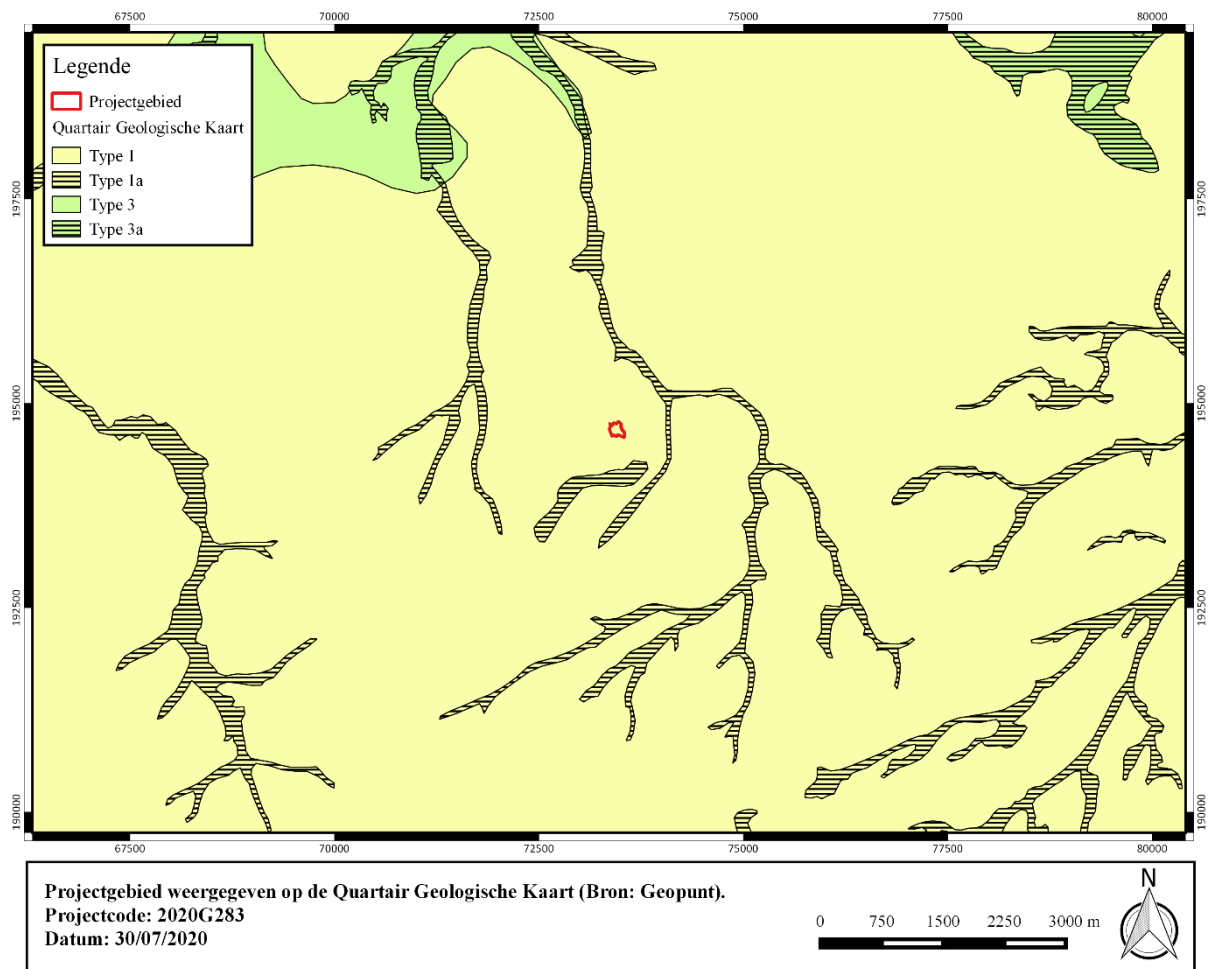
Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

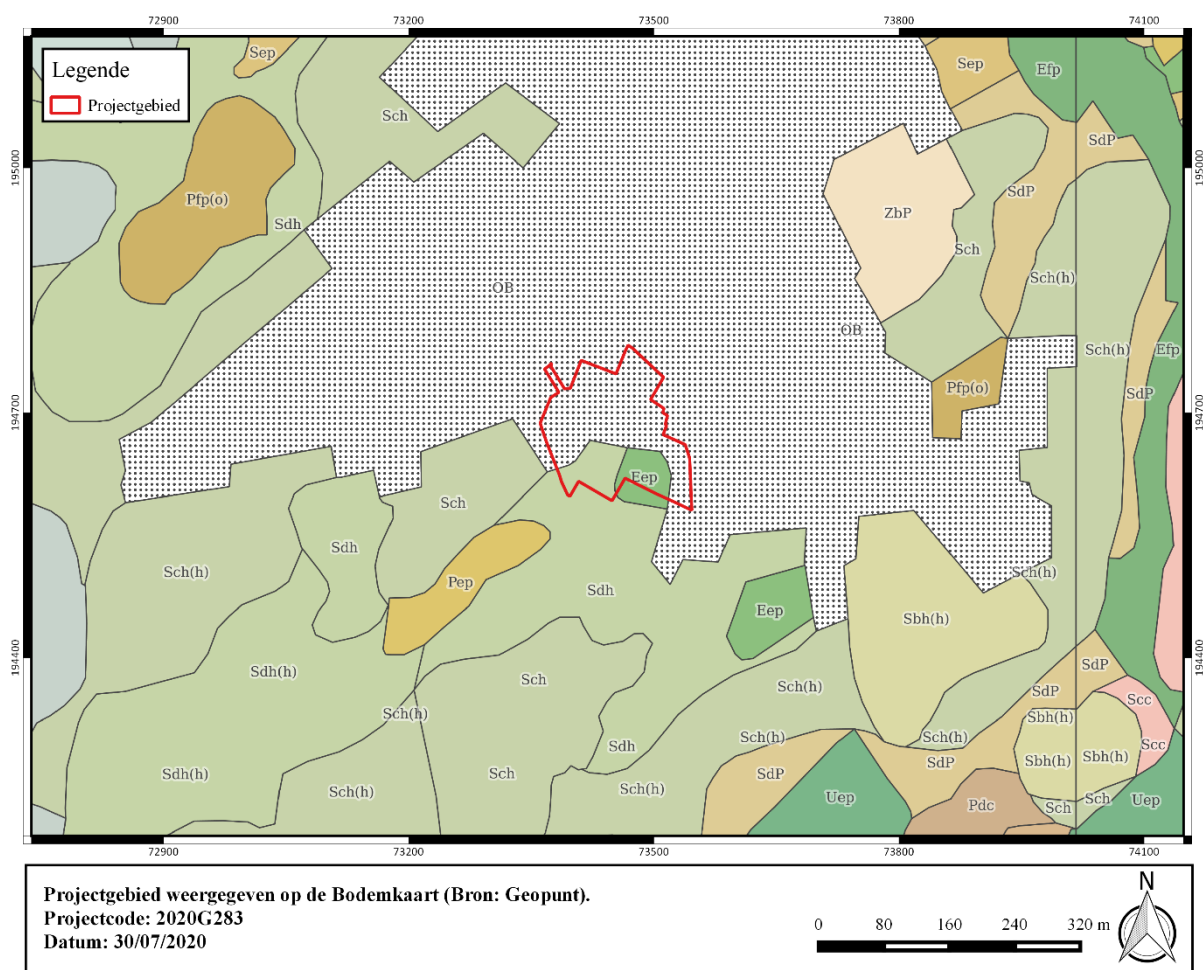
1.4.1.4 Bodenvormingsprozessen

De bodemkaart geeft aan dat de ondergrond bestaat uit postpodzolbodems waarbij oorspronkelijke bodemvorming grotendeels is herwerkt. Dit kan mogelijk een impact hebben gehad op archeologische bewaringscondities en dient geëvalueerd te worden door middel van landschappelijke boringen. Mogelijk is lokaal toch bodemontwikkeling bewaard of zijn bij de aanleg van het huidige parkgebied delen van het bodemarchief verstoord geraakt.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **Sdh** is een matig natte lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Het is een Postpodzol met een bouwlaag die goed humeus is, gehomogeniseerd en ca. 30-50 cm dik. De Podzol B is deels door oplossingsverschijnselen maar grotendeels door het uitderven en afvoeren van het verharde benedendeel bijna volledig verdwenen. Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm en zijn soms moeilijk waarneembaar in de Podzol B.

Het bodemtype **Eep** is een sterk gleyige kleibodem zonder profiel.

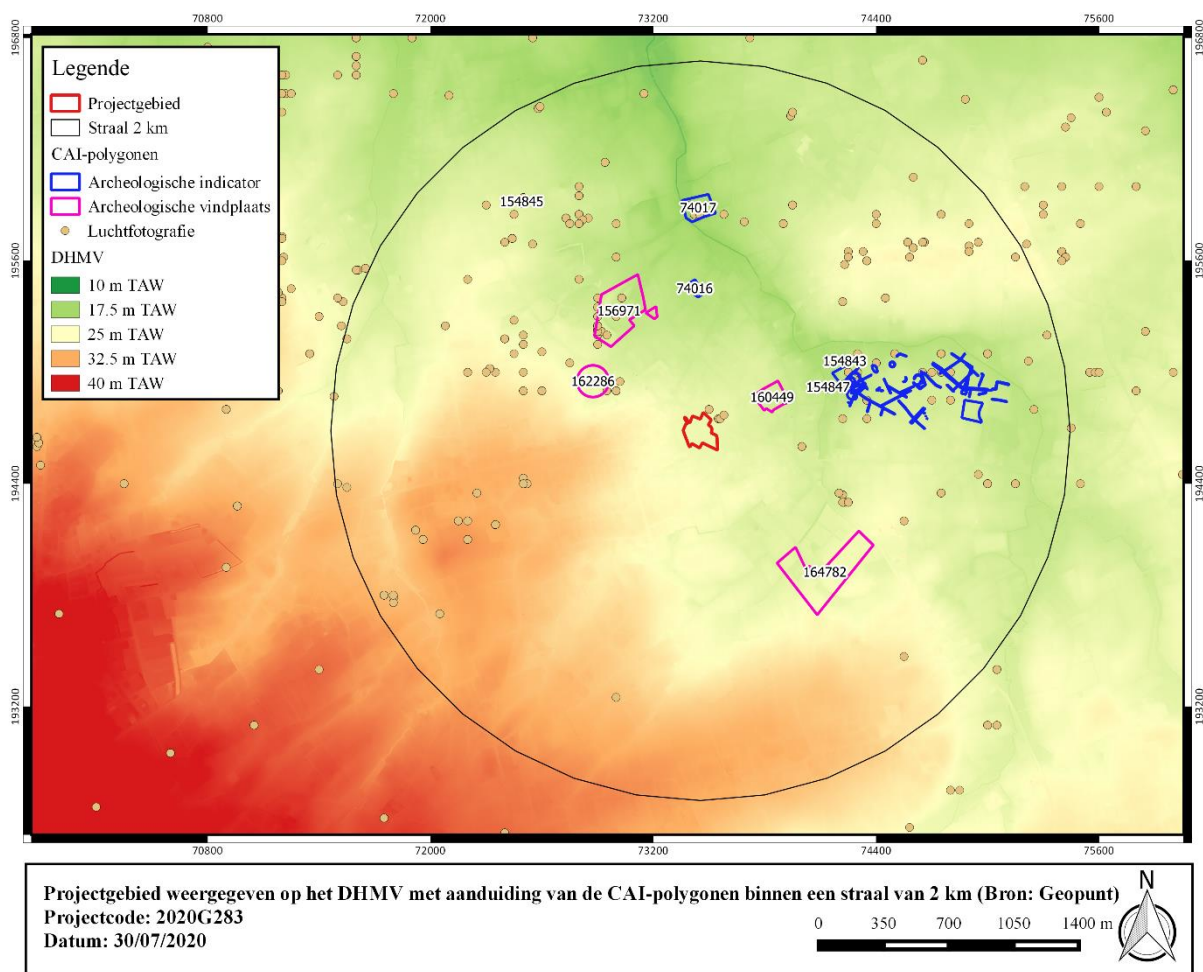
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied of in de nabije omgeving zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. Gekende vindplaatsen in de ruime omgeving wijzen enerzijds op bewoning en begraving tijdens de brons- en ijzertijd en anderzijds op menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum. Bij onderzoek naar aanleiding van de herinrichting van de gemeentelijke sporthal 'De Tuimelaar', ten noorden van het huidige onderzoeksgebied, werden bij staalname in een bewaarde podzolbodem verschillende mesolithische artefacten gerecupereerd. Daarnaast werd er tijdens het proefsleuvenonderzoek aardewerk uit de bouwvoor gerecupereerd dat vermoedelijk dateert uit het neolithicum. Aan de Sint-Amandsstraat, ten oosten van het onderzoeksgebied, werden bij vlakdekkend onderzoek twee kringgreppels in kaart gebracht die als grafmonumenten uit de bronstijd worden geïnterpreteerd. Tevens werden een 3-tal structuren in kaart gebracht die eveneens in de metaaltijden worden geplaatst. Naast deze vastgestelde vindplaatsen zijn op basis van luchtfotografische prospectie eveneens een groot aantal vermoedelijke grafmonumenten uit de metaaltijden herkend in de omgeving. Zo wordt ten oosten van de dorpskern, op een gebied tussen de Steenbeek en de Ringbeek de aanwezigheid van een uitgestrekte funeraire ruimte vermoed met meerdere circulaire monumenten. De gekende waarden wijzen bijgevolg op menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden en begraving tijdens de metaaltijden. Uiteraard kunnen resten uit andere perioden niet uitgesloten worden.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

156971	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Mesolithicum: in de podzolbodem: 10 vuurstenen artefacten (2 trapezia als pijlbewapening, 3 schrabbers, enkele afslagen) – enkele fragmenten natuursteen Neolithicum: aardewerk Nieuwe tijd: greppelfragmenten voornamelijk afkomstig van oude perceelsindelingen of dienden als drainagegreppels Bron: Laloo, P. & Deconynck, J. 2011: Wingene - Rozendalestraat (Sportpark). Rapportage van het archeologisch proefsleuvenonderzoek - 25 tot 31 januari 2011, onuitgegeven rapport GATE, Autonoom Gemeentebedrijf Wingene.
160449	Mechanische prospectie (2012), Opgraving (2013); NK: 15 meter Bronstijd: grafheuvel - 2 greppels die deel uitmaken van een kringgreppel met een diameter aan de binnenzijde van 13,5m en aan de

	buitenzijde van 15m. Centraal kon geen begraafing vastgesteld worden, maar de afmetingen lijken overeen te stemmen met de gekende afmetingen van bronstijdgrafheuvels in Zandig-Vlaanderen. Metaaltijden: drie spiekers Middeleeuwen: greppel waarin grijs aardewerk werd gevonden - spieker Nieuwe tijd: perceelsgreppels – kuilen, paalsporen Bron: Van Staey A., Bruggeman J., Van Celst 2013: Archeologische opgraving Wingene- Sint-Amandsstraat, Rapporten All-Archeo bvba 131, Bornem.
162286	Controle van werken (1998); NK: 15 meter Late middeleeuwen: versterkt kasteel - Voormalige heerlijkheid van de heren van Wingene met opperhof en neerhof-structuur Bron: Archief dossiers Yann Hollevoet 1998
164782	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 meter Metaaltijden: fragmenten handgevormd aardewerk Nieuwste tijd: drainagegreppels en paalkuilen Bron: Van Staey A., Dierckx L., Bruggeman, J. 2013: Archeologisch onderzoek Wingene Verrekijker, Rapporten All-Archeo bvba 140, Bornem

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

74016	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: hoeve
74017	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Luchtfotografie

154840	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter
--------	--

	Bronstijd: grafheuvel
154843	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafheuvel
154844	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafheuvel
154845	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafheuvel
154847	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafheuvel
218810	Indicator luchtfotografie; NK: 15 meter Metaaltijden: Funerair landschap (wellicht brons-tijd) met op zijn minst 6 geregistreerde cirkels met variabele afmetingen. In de zone zijn er enkele grachten die in verband kunnen gebracht worden met de cirkels Onbepaald: Sporen van recente percelering. Verder zijn er heel wat vlekken en sporen van kuilen zonder aantoonbaar verband. Bron: Stichelbaut B., Van Hollebeeke Y., Bourgeois J. 2016: Archeologische inventarisatie aan de hand van luchtfotografische gegevens. Testregio Torhout (West-Vlaanderen), rapport Ugent.

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het landschappelijk kader van het plangebied, op een hoger gelegen flank, op de rand van een gradiëntzone langs de Steenbeek moet zeer aantrekkelijk geweest zijn voor rondtrekkende jager-verzamelaars in de regio. Dit wordt bevestigd door het aantreffen van talrijke sporen uit de steentijd in de omgeving van het plangebied. Meest in het oog springend zijn een ruim aantal mesolithische artefacten die zijn gerecupereerd bij een opgraving ter hoogte van de huidige sporthal. Archeologisch onderzoek wijst tevens op bewoning en menselijke aanwezigheid in de metaaltijden. Romeinse sporen in de omgeving van het plangebied zijn tot op heden niet aangetroffen, al moeten de vruchtbare zandleembodems in de omgeving van water ook op vroege landbouwers een aanzienlijke aantrekkingskracht uitgeoefend hebben.

Een eerste vermelding van Wingene dateert van 821, wanneer Lodewijk de Vrome het ‘altare in villa de Wingham’ schenkt aan de Sint-Amandusabdij te Elnon. De grenzen van de parochie werden in 1242 vastgelegd door de bisschop van Doornik, die naar het Bulskamveld kwam en de grenzen bepaalde door een kruis te tekenen op een boom.

Wingene ligt op de grens van de vroegere Kasselrij Kortrijk en het Brugse Vrije. De heerlijkheid Wildenburg, gehouden van het leenhof van Tielt, ontstond uit vercijsde heidegronden van het Bulskampveld en had geen foncier. De eerste vermelding van een kasteel aan de Beernemsteenweg dateert van 1577. Het huidige kasteel Blauwhuis gaat hierop terug.

Wingene had sterk te lijden onder het oorlogsgeweld van de Tachtigjarige Oorlog. De ellende werd nog groter door tal van besmettelijke ziekten. Ook in de tweede helft van de 17^e eeuw bleef het dorp niet gespaard. Vanaf 1668 tot 1678 lag Wingene op het grensgebied van de Spaanse en de Franse gebieden omdat de Kasselrij Kortrijk ingelijfd was bij Frankrijk. Door de vele veldtochten van Lodewijk XIV werd Wingene in de periode 1665-1697 verschillende malen grondig vernield. Op het einde van de 17^e eeuw raakten drie grote heerlijkheden te Wingene in verval, namelijk het Hof van Wingene, Wildenburg en Poelvoorde.

Na de Spaanse Successieoorlog keert de rust terug en kent de regio een relatief herstel onder het Oostenrijks Bewind. Onder invloed van het Oostenrijks bewind deed zich een totaal andere ontginningsaanpak voor. Uit vrees voor een nijpend houttekort in Vlaanderen werden de "velden" met speculatieve doeleinden op een systematische wijze verkaveld en omgezet tot bos. Aanvankelijk werd loofhout aangeplant en later (eerste helft 19^e eeuw) werd overgeschakeld naar naalddhout omdat het door zijn snellere groei een vluggere recuperatie toeliet van het geïnvesteerde kapitaal.³

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op een kaart uit 1710 is het plangebied reeds weergegeven. De kaart geeft bebouwing met achterliggende boomgaarden weer langsheen de Oude Bruggestraat. Het overgrote deel van het plangebied is niet bebouwd en bestaat uit open terrein.

De Ferrariskaart karteert het plangebied aan de zuidzijde van het dorpsweefsel van Wingene. In het noordelijk deel van het plangebied, langsheen de Oude Bruggestraat, zijn een ruim aantal gebouwen met achterliggende tuintjes waar te nemen. Vanouds is de Oude Bruggestraat een belangrijke straat tussen het centrum van Wingene en het centrum van Zwevezele. Het centraal deel van het plangebied staat gekarteerd als weiland, het zuidelijk deel als akkerland. De ligging van het plangebied nabij de dorpskern van Wingene indiceert een zeer hoge verwachting naar bewoningssporen uit de middeleeuwen.

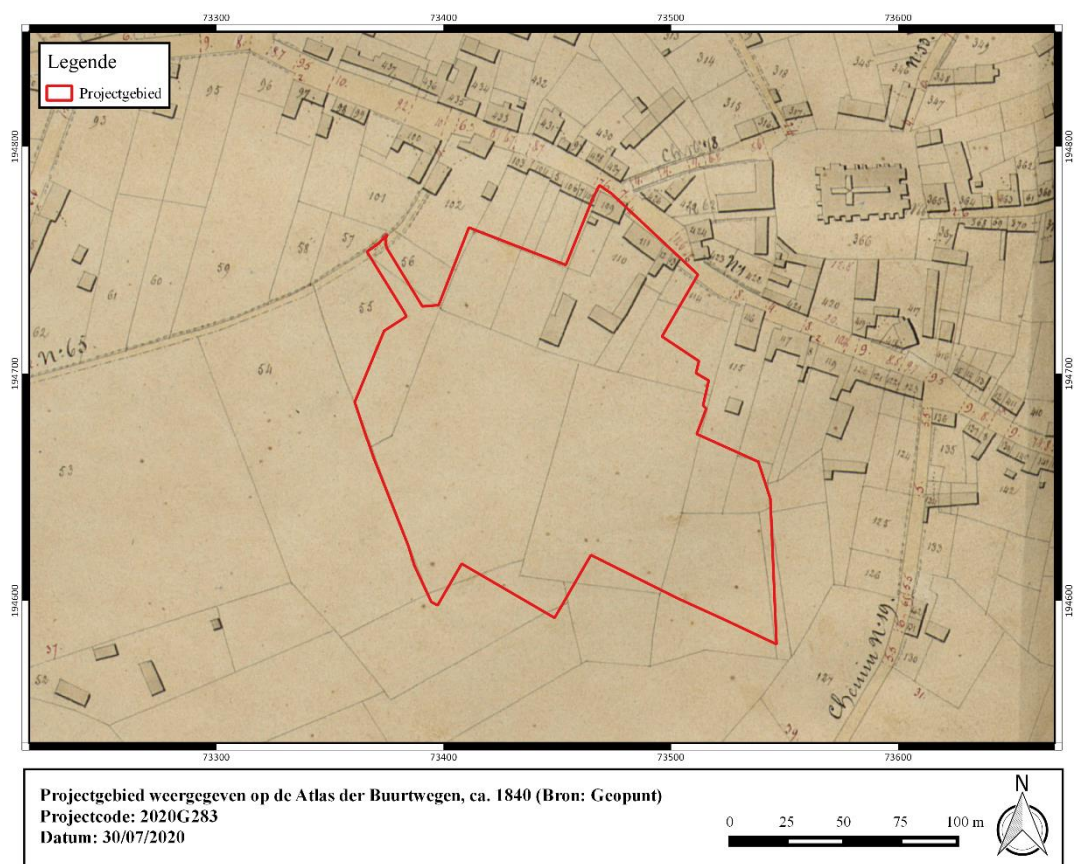
De Atlas der Buurtwegen geeft 4 gebouwen weer in het noordelijk deel van het plangebied. De functie van de gebouwen wordt niet gespecificeerd. Het verloop van de huidige Galgenstraat en Oude Bruggestraat is reeds duidelijk waar te nemen. De Vandermaelenkaart geeft tevens bebouwing weer in het noordelijk deel van het plangebied. Via reliëflijnen is de ZW-NO georiënteerde helling van het terrein aangeduid. De Poppkaart is minder gedetailleerd voor het plangebied.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op een kaart van de heerlijkheid het Houweelsche met zicht op het dorp Wingene, 1710 (Bron: NGI Cartesius).

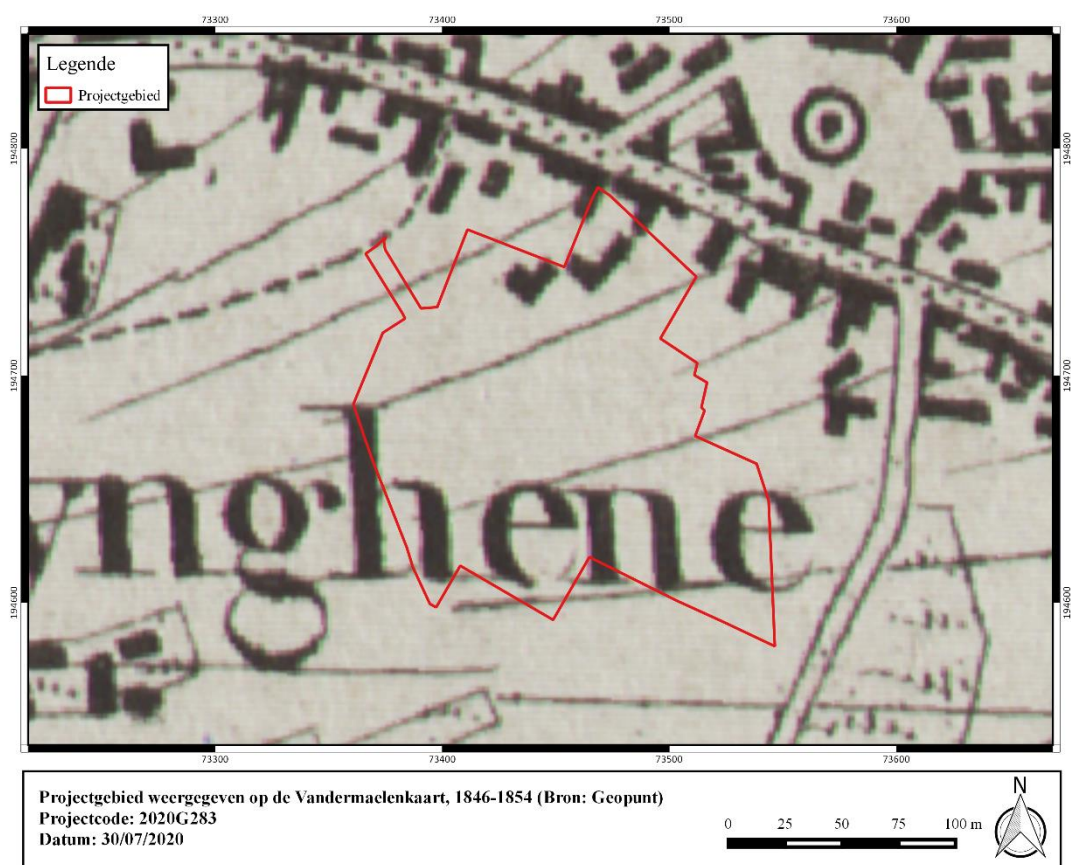

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

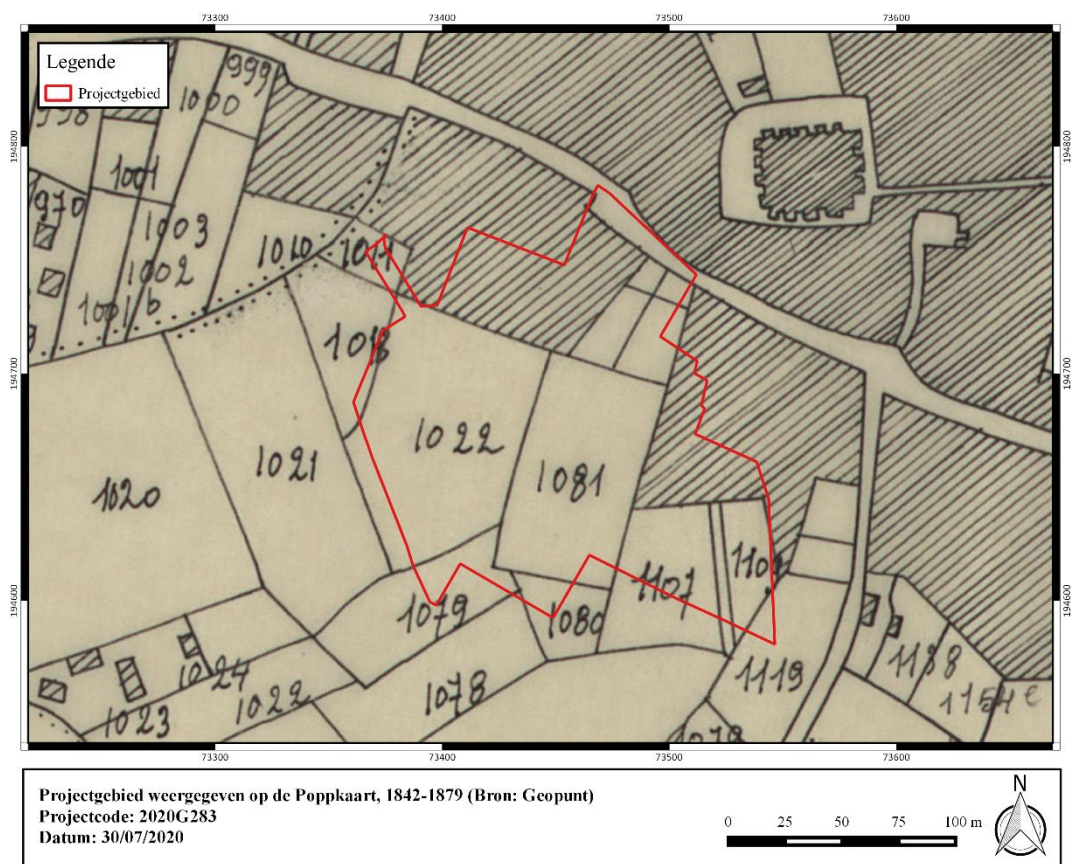

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

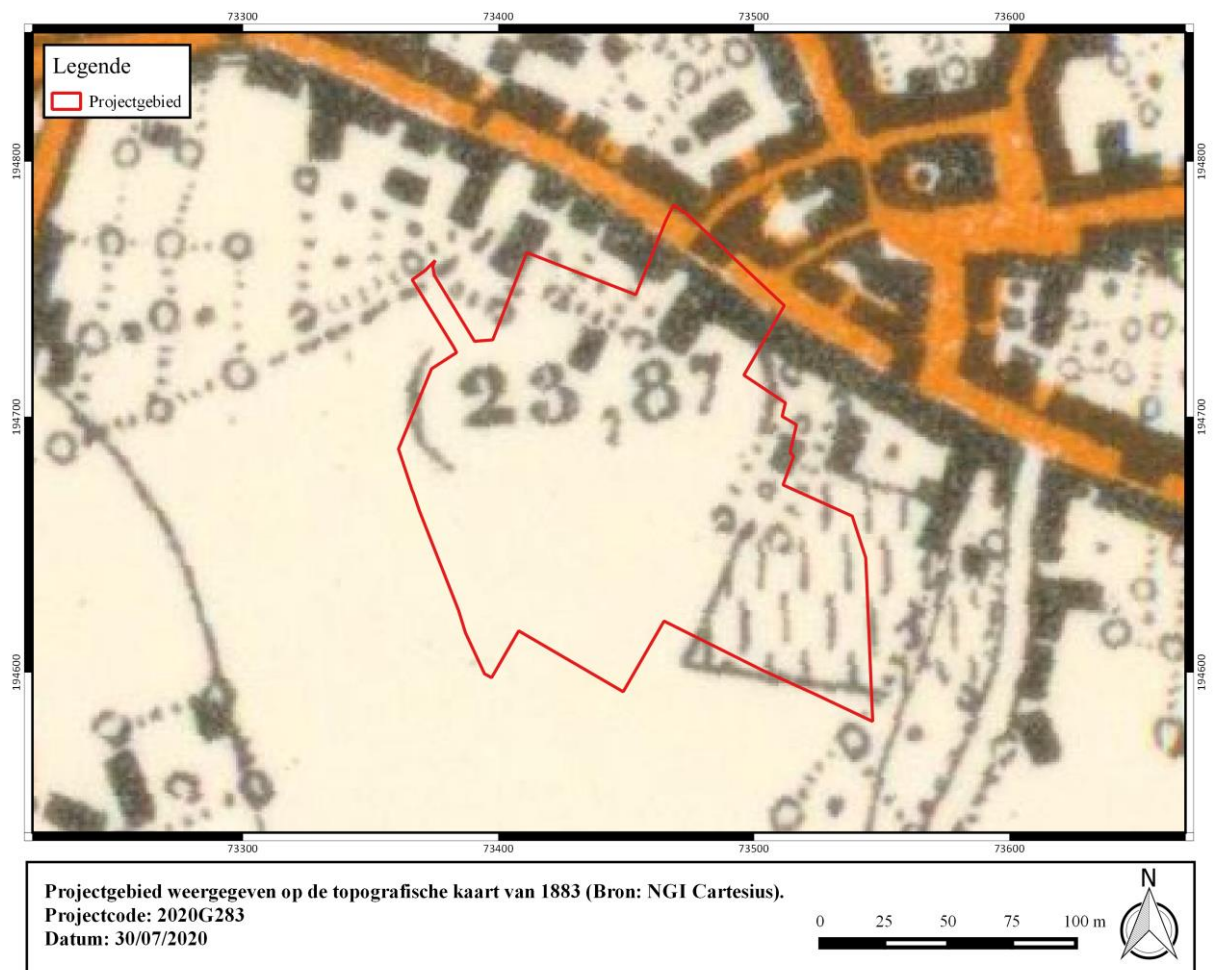

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

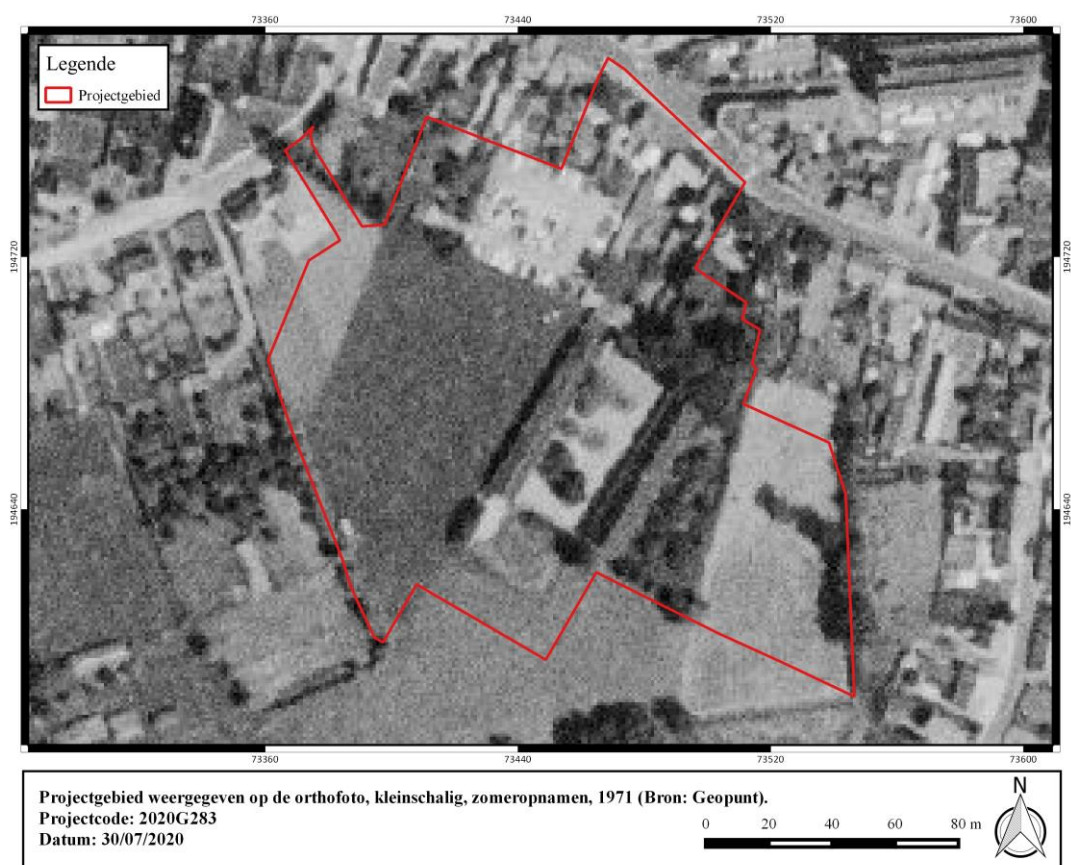

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1883 (Bron: NGI Cartesius).

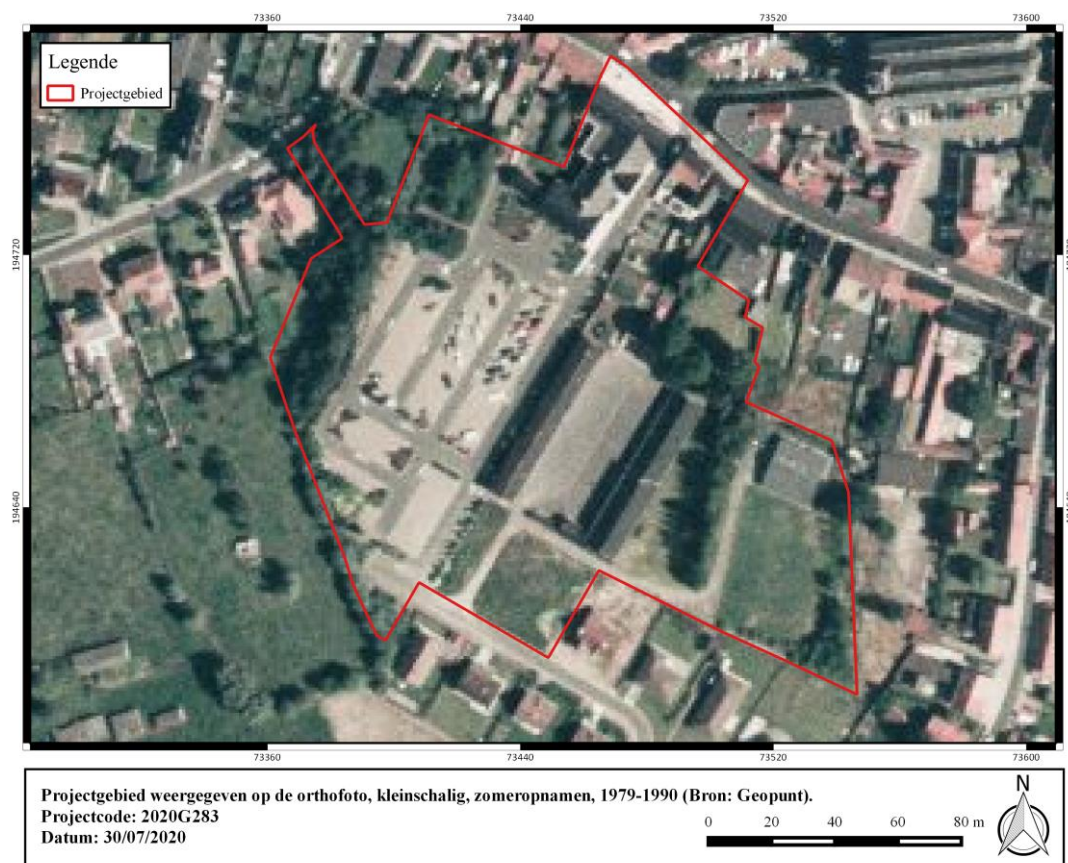

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

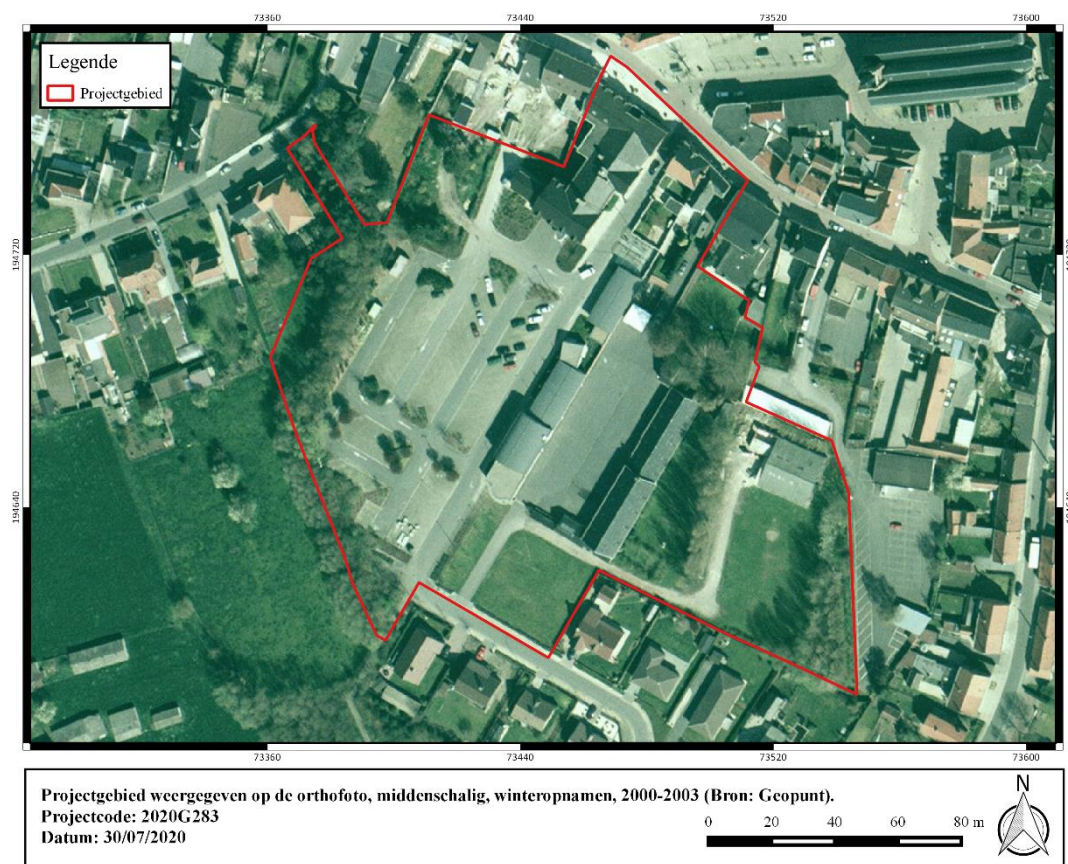
De orthofotosequentie geeft een duidelijke evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied. Op de oudste luchtopname is enkel de bebouwing in het centrale terreindeel reeds zichtbaar. Langs de straatzijde is rijbewoning waar te nemen. Het overige deel van het plangebied lijkt deels in gebruik als weiland, deels als akker. De luchtopname van de jaren '80 geeft een duidelijk gewijzigde situatie weer waarbij het gemeentehuis en de bebouwing in het oostelijk deel van het plangebied tot ontwikkeling zijn gekomen. Centraal doorheen het plangebied is een wegenis gerealiseerd en in het westelijk terreindeel is een parkeergelegenheid ingericht. Deze toestand is tot op heden bewaard. Welke impact de werkzaamheden van de voorbije decennia hebben gehad op het bodemarchief is op basis van de beschikbare gegevens niet te achterhalen.

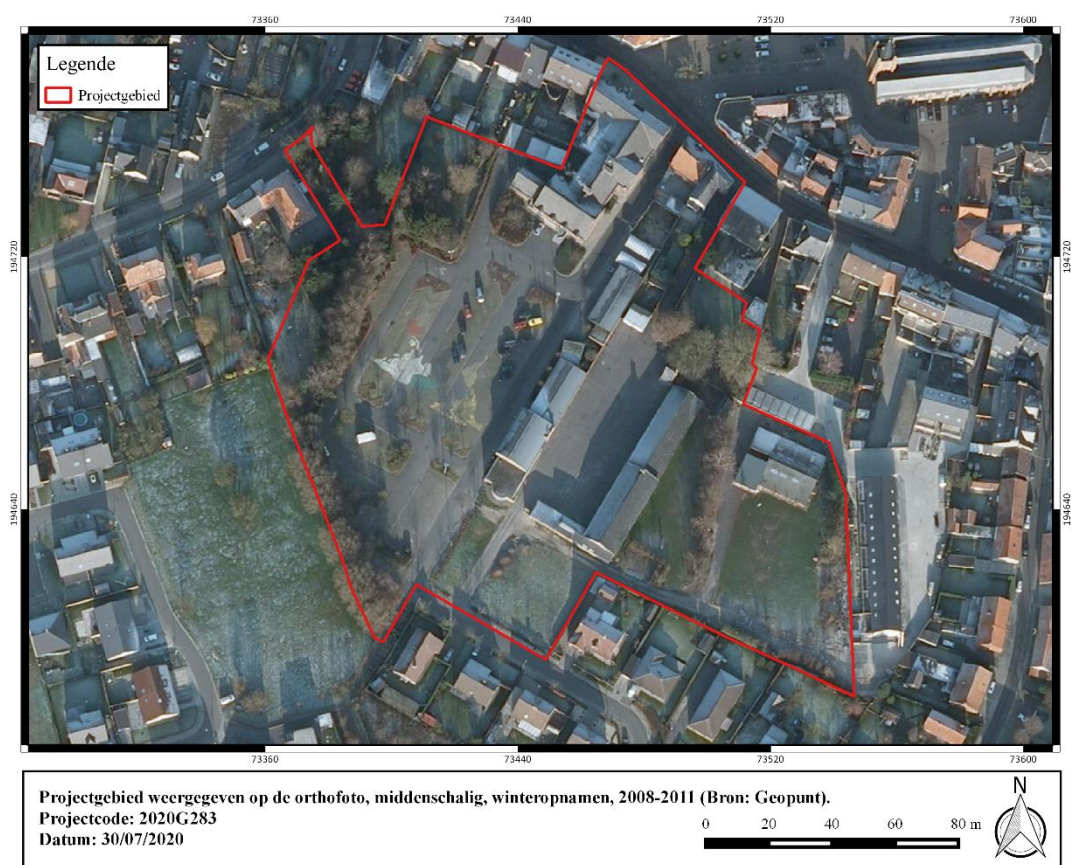
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

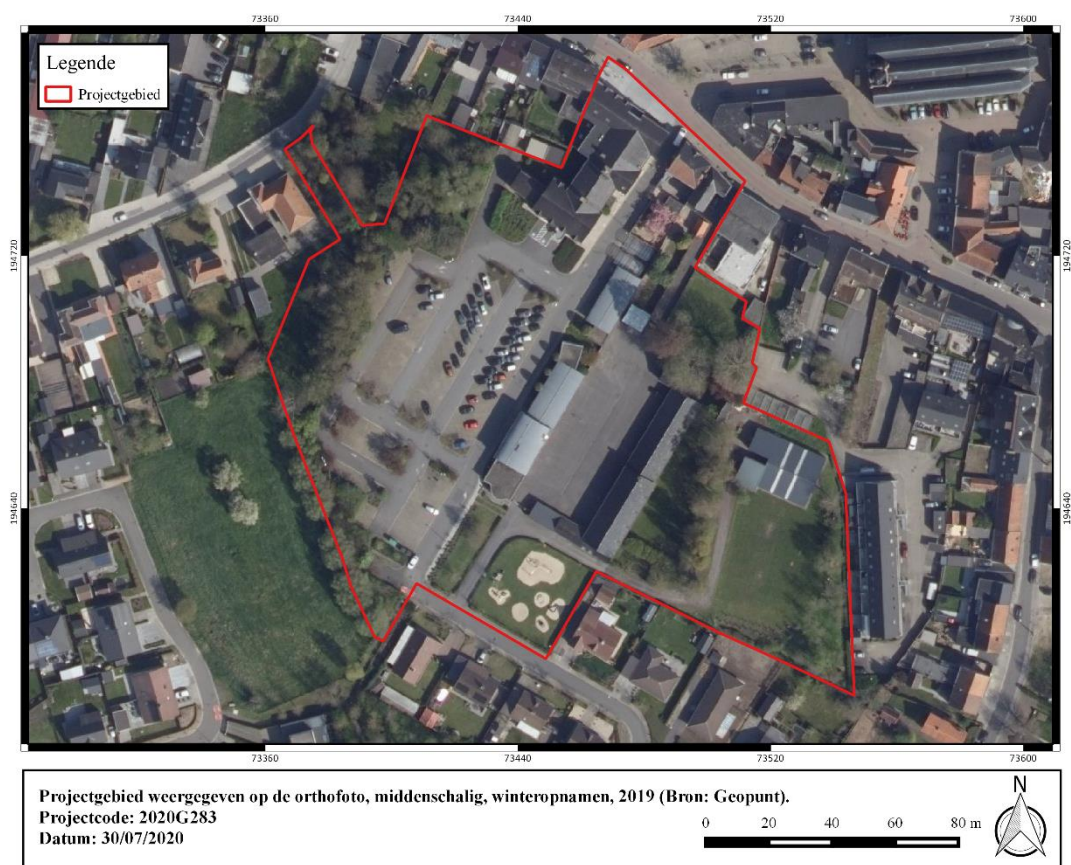
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de inrichting van een nieuw park op het terrein rondom het gemeentehuis van Wingene, langs de Oude Bruggestraat. Het volledige projectgebied is ca. 2,29 ha groot en is heden in gebruik als park. Circa 3100 m² van deze oppervlakte is bebouwd. Een deel van deze bebouwing wordt gesloopt. Vervolgens wordt het bestaande gemeentehuis verbouwd en een nieuwbouw gerealiseerd, evenals de aanleg van verharding en nieuwe riolering. Vervolgens wordt een nieuwe groenzone gerealiseerd waarbij de bestaande beplanting zoveel mogelijk wordt behouden.

De traditionele landschappenkaart plaatst Wingene op de overgang tussen de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei en de zandleemstreek. De dorpskern is gelegen op de noordelijke flank van de Tieltse cuestarug die afhelt richting de vallei van de noordoostelijk gelegen Steenbeek. De locatie van het terrein, op een hoger gelegen flank op de rand van de gradiëntzone langs de Steenbeek moet aantrekkelijk geweest zijn voor rondtrekkende jager-verzamelaars. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft aan dat de ondergrond bestaat uit postpodzolbodems waarbij oorspronkelijke bodemvorming grotendeels is herwerkt. Dit kan mogelijk een impact hebben gehad op archeologische bewaringscondities en dient geëvalueerd te worden door middel van landschappelijke boringen. Mogelijk is lokaal toch bodemontwikkeling bewaard of zijn bij de aanleg van het huidige parkgebied delen van het bodemarchief verstoord geraakt.

Uit het historisch kaartmateriaal kan afgeleid worden dat het onderzoeksgebied zich net ten zuiden van de historische dorpskern van Wingene bevindt. Op de Ferrariskaart is het terrein voor het grootste deel als akker- en grasland weergegeven. Langs het tracé van de huidige Oude Bruggestraat is bewoning weergegeven met achterliggende moestuintjes. De dorpskerk met omliggende begraafplaats bevindt zich een kleine 100 m ten noordoosten van het onderzoeksgebied. De 19e-eeuwse bronnen geven nog steeds bebouwing weer langs de straatzijde. Op het overige terreindeel valt weinig evolutie op te merken. Op het luchtbeeld van 1971 is te zien hoe het onderzoeksgebied nog grotendeels in gebruik was als akker- en grasland. Tegen de straatzijde bevindt zich bewoning. Op het luchtbeeld van de jaren '80 is een vrij drastische verandering te zien. Een groot deel van het terrein wordt verhard en doet dienst als parking, tevens worden verschillende gebouwen opgetrokken. De daaropvolgende decennia is weinig verandering op te merken. De impact van deze werken op het bodemarchief is op heden ongekend.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied of in de nabije omgeving zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. Gekende vindplaatsen in de ruime omgeving wijzen enerzijds op bewoning en begraving tijdens de brons- en ijzertijd en anderzijds op menselijke aanwezigheid tijdens het mesolithicum. Bij onderzoek naar aanleiding van de herinrichting van de gemeentelijke sporthal 'De Tuimelaar', ten noorden van het huidige onderzoeksgebied, werden bij staalname in een bewaarde podzolbodem verschillende mesolithische artefacten gerecupereerd. Daarnaast werd er tijdens het proefsleuvenonderzoek aardewerk uit de bouwvoor gerecupereerd dat vermoedelijk dateert uit het neolithicum. Aan de Sint-Amandsstraat, ten oosten van het onderzoeksgebied, werden bij vlakdekkend onderzoek twee kringgreppels in kaart gebracht die als grafmonumenten uit de bronstijd worden geïnterpreteerd. Tevens werden een 3-tal structuren in kaart gebracht die eveneens in de metaaltijden worden geplaatst. Naast deze vastgestelde vindplaatsen zijn op basis van luchtfotografische prospectie eveneens een groot aantal vermoedelijke grafmonumenten uit de metaaltijden herkend in de omgeving. Zo wordt ten oosten van de dorpskern, op een gebied

tussen de Steenbeek en de Ringbeek de aanwezigheid van een uitgestrekte funeraire ruimte vermoed met meerdere circulaire monumenten. De gekende waarden wijzen bijgevolg op menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden en begraving tijdens de metaaltijden. Uiteraard kunnen resten uit andere perioden niet uitgesloten worden.

Vanwege zowel het gunstige landschappelijke kader en de gekende vindplaatsen en indicatoren in de omgeving moet ter hoogte van het projectgebied uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologische resten. De verwachting bestaat uit zowel artefactensites als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Daartegenover staat dat een groot deel van de geplande werken samenvallen met reeds bestaande infrastructuur. Hiervan is de impact op het bodemarchief ongekend. Mogelijk hebben de inrichtingswerken tijdens de jaren '80 het bodemarchief dermate verstoord en versnipperd dat bijkomende onderzoeksdaden niet langer kunnen leiden tot kenniswinst. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en verstoringsgraad te evalueren. Blijkt uit deze boringen dat lokaal bodemhorizonten aanwezig zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactenconcentraties, dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname kan dit onderzoek aangevuld worden met waarderende archeologische boringen en/of testputten. Met betrekking tot eventueel aanwezig erfgoed bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

